

Cehovska soba –
Gradski muzej Varaždin

CEHOVI

Srednjovjekovne obrtničke udruge koje su imale zadatak unaprijediti i štiti interese obrtnika iste struke.

Početak cehova pada u XII. i XIII. st., u doba razvoja i procvata gradova. Gradovi su nastojali da za potrebe građanstva upotpune svoj obrt pa su povlasticama privlačili strance obrtnike, kao i slobodne i poluslobodne ljude s posjeda svjetovnih i duhovnih velikaša. Oni su u gradu stjecali pogodnosti kakve nisu imali na izvangradskim posjedima, ponajprije izjednačenje s ostalim građanima. Iste zadatke i sličnu organizaciju kao i cehovi imale su često crkvene bratovštine. Nad cehovima su postojale nadzorne vlasti, redovito gradska vijećnica (u autonomnim komunama), a gdje njih nije bilo, nadzor su obavljali svjetovni ili crkveni gospodari grada. Katkad su cehovi činili saveze i zajednički istupali u važnijim pitanjima.

Obrtnici su udruživanjem u cehove stjecali sigurnije uvjete života i opstanka. Ostarjelim, bolesnim i siromašnim članovima pružala se pomoć, a umrlima se priređivao dostojan ukop. Cehovi su sami odlučivali o primanju novih članova. Svaki ceh imao je svoje povlastice, statute, koje im je dodjeljivala gradska uprava ili vladar. Cehom je upravljao starješina odabran na godinu dana. Izbor se obavljao na cehovskoj skupštini, kojoj su morali prisustvovati svi članovi ceha. Osim starješine, birao se otac meštar, koji je nadzirao kalfe, bijarmeštar, koji je pozivao na sastanke, i mladi cehmeštar, koji je nadzirao članove ceha. Uza statute, najvažniji cehovski predmet bila je škrinja u kojoj su se čuvale isprave, cehovske knjige, novac, pečatnjak i cehovska tablica.

Škrinja stolarskog ceha iz Varaždina

Zastava krojačkog ceha iz Varaždina

Vrč krojačkog ceha iz Varaždina

Cimeri - u povijesti Varaždina najznačajniji trag na graditeljskoj, kulturnoj i društvenoj razini upravo su dali obrtnici. Nositelji gradskih slobodština i općenito gradske samouprave promicali su slobodarske ideje. S druge strane obrtnici su prema svojoj djelatnosti bili povezani u udruženja zvana cehovi. Strogost cehovskih pravila odražavala je cijeli sustav stabilnim s unaprijed poznatim obvezama, ali i mogućnostima poslovanja. Nad ulazom u obrtničke radnje obvezno je visio **cimer** – reklamna ploča odnosno figura koja je označavala djelatnost obrta ili je bila prepoznatljivi simbol trgovca. Cimer su bili, i još su uvijek dio varaždinskog identiteta. U proteklim godinama u starogradskoj jezgri postavljene su četiri replike cimera dok originale možete vidjeti u Gradskom muzeju:

„**Sirena**” - trgovina prekooceanskim robom, na Trgu kralja Tomislava,

„**Železni čovek**” - trgovina željeznom robom, na Trgu kralja Tomislava

Cimer postolarskog ceha iz
Varaždina

Članovi ceha imali su i obveze prema Crkvi. Svaki je ceh imao sveca zaštitnika, čiji je oltar u crkvi morao održavati, a na svečev blagdan ceh se imao okupiti na svečanoj misi. Na tijelovskim procesijama ili kojom drugom zgodom cehovi su nastupali u povorci pod svojim zastavama.

Sv. Katarina zaštitnica varaždinskog krojačkog ceha

Unutar ceha odvijala se stručna izobrazba budućega majstora. Šegrt se primao u nauk na tri do pet godina. Nakon dovršenog naukovanja postao bi članom društva kalfi i odlazio bi na trogodišnje putovanje radi stručnog usavršavanja. Po povratku je mogao biti primljen u ceh, ali se morao dokazati izradbom majstorskoga rada.

WANDERBUCH

Kalfe (djetići, mladenci) imali su unutar cehovske organizacije svoja društva. Između sebe birali su na godinu dana dekana, koji je bio posrednik između djetića i cehovskih starješina. Nadzirao ih je otacmeštar, a u njegovoj su kući odsjedali djetići na putovanju. Kod njega se čuvala djetićka škrinja s pravilima, popisima djetića i novcima od raznih djetićkih priloga. Pravilima je bila propisana tjedna plaća, a radili su 17 do 18 sati dnevno. Proizvedenu robu prodavali su na sajmovima, podučavali su šegrte i brinuli se za bolesne članove.

DIJETIČKO PRAVILO

Tijekom XVII. i XVIII. st. hrvatsko-ugarski sabor donio je niz propisa protiv zloporabe cehova. Naime, cehovi su počeli podizati cijenu svojoj robi, velikim su globama kažnjavali obrtnike koji su prodavali robu po nižim cijenama, ograničavali su broj obrtnika u cehu i povećavali iznos prijamne takse. Za kraljice Marije Terezije nastojalo se cehove staviti pod državni nadzor. To se 1813. postiglo Općim cehovskim redom, koji je administrativno povezao cehove, ali nije pomogao njihovu napretku. Cehovski proizvodi nisu mogli konkurirati jeftinijoj robi manufakturne ili tvorničke proizvodnje. Zato cehovi ponovno pribjegavaju starim metodama i zatvaraju svoja vrata novim majstorima i pomoćnicima. Tako se stvorilo mnoštvo putujućih obrtnika koji su živjeli u oskudici, tražeći posao i pomoć. Državna vlast uočila je opasnost od mogućih buntovnika pa ih je 1816. uvođenjem putnih knjižica stavila pod policijsku kontrolu.

Naukovni list Wilibalda Ritza iz Varaždina Raab, 1800.g.

God. 1851. obrti su regulirani *Privremenim nalogom o uređenju trgovačkih i obrtničkih poslova u krunovini Hrvatskoj i Slavoniji*. Cehovi nisu bili ukinuti, ali su bila propisana sva cehovska novčana davanja. Novi *Cehovski red*, koji je stupio na snagu 1860. carskom odlukom (patentom), proglasio je slobodu obrta i ukinuo cehovsku organizaciju. Međutim, ona nije provedena u svim zemljama austrijskog carstva, pa ni u Hrvatskoj. Nakon Hrvatsko-ugarske nagodbe 1868. poslove obrta preuzelo je ugarsko ministarstvo za poljoprivredu, obrt i trgovinu. Ono je pripremilo i podnijelo kralju na odobrenje *Obrtni zakon*, koji je stupio na snagu 16. ožujka 1872. Njime su ukinuti cehovi i osnovane obrtne zadruge.